

Wellbeing v podpoře rodin

Mgr. Martina Štěpánková Štýbrová

ředitelka odboru rodinné politiky a ochrany práv dětí

Wellbeing a rodinná politika?

- **Wellbeing jako kvalita života jednotlivce/společnosti.**
- Spokojený život = harmonie 5 základních (smysluplnost, vztahy, finance, zdraví, společnost).
- **Rodinná politika** = přímý dopad na život každého z nás.

Rodina a princip RP

- **Rodina** = různá pojetí dle historického, socio-kulturního kontextu, (např. pro oprávněnost na sociální dávky). **Vyvíjí se v čase** = formy soužití ve společnosti se mění (debaty o manželství pro všechny).
- Rodina je prostorem, ve kterém dochází k **formování osobnosti člověka, prostorem tvorby lidského kapitálu, výchovy a růstu budoucích generací.**
- Jen stabilní a prosperující rodiny jsou zárukou dobrého prostředí pro výchovu dětí, udržitelného rozvoje společnosti a její funkčnosti a soudružnosti.
- Aldous a Durman (1990) hovoří o „*cílech zahrnujících blaho (**wellbeing**) rodin a nástrojích, které vláda využívá, aby těchto cílů dosáhla*“.
- Klíčovým principem rodinné politiky je **vytvářet rodinám takové prostředí, ve kterém mohou svobodně naplňovat svá rozhodnutí a přesvědčení** týkající se rodinných hodnot, způsobů péče a cílů rodinného i osobního života při respektování ústavních hodnot a z nich vycházejících zákonů.

Funkce rodiny a princip RP

Při tvorbě rodinné politiky a podpoře rodin je vždy mít na paměti, že rodina je vysoce autonomní. Intervence musí být jasně odůvodněny.

Existují dva základní pohledy na rodinu:

- 1) Individuální pohled : Do jaké míry mohou lidé realizovat své představy o rodinném životě (spokojenost, blaho (well-being) rodin)
- 2) Společenský pohled : společenská změna (dopady trhu práce do sféry rodiny, změna rodiny = změna společnosti a naopak apod.)

Základní hlediska pro hodnocení rodinné politiky:

- 1) Blaho (well-being) rodin (jednotlivých členů rodin) – zahrnuje i otázku, zda podporovat rodinu jako celek či jen jednotlivce (péče o děti v rodině nebo kolektivní zařízení, společná zdanění manželů či individuální pobídky apod.)
- 2) Otázka rovnosti/nerovnosti: mužiX ženy, rodiny s dětmi X bez dětí, mezigenerační solidarita apod. Princip „všem stejně“ nebo „vyrovnávání podmínek“.

A další..

Výdaje v rodinné politice

- Tři pilíře rodinné politiky: **daně, dávky a veřejné služby**.
- Výdaje na rodinnou politiku se v ČR pohybují kolem **2,5% HDP**, což odpovídá průměru zemí OECD.
- Podpora je výrazně koncentrovaná v oblasti **daňových slev** (0,86% HDP); v EU se jedná o **nově nejvyšší podíl v OECD**; zároveň podpora rodin skrze daňové slevy představuje riziko pro dobu hospodářského poklesu (když přijdete o práci, přijdete i o daňovou slevu).
- V oblasti **přímé sociální podpory** představují výdaje na rodiny pouze 1% HDP; v roce 1995 to bylo ještě 1,9% HDP; v mezinárodním srovnání jsou výdaje **podprůměrné**; průměr EU činil 2,2% HDP; zároveň v ČR většina těchto transferů rodinám **s nejmladšími dětmi** (peněžitá pomoc v mateřství a rodičovský příspěvek).
- V oblasti **veřejných služeb** jsme opět na polovině průměru OECD, tj. pouze cca 0,55 % HDP; přičemž rozvoj služeb pro rodiny (služby předškolní péče, družiny, sociální bydlení, posilování rodičovských kompetencí).

Trendy českých rodin

1. Nízká porodnost

ČR dlouhodobě vykazovala **nízkou plodnost**, od roku 2014 dochází k postupnému nárůstu, v roce **2017 se tato hodnota navýšila na 1,69**. ČR je však stále pod evropským průměrem. **Věk ženy v době prvního porodu se zvýšil z 22,5 let v roce 1990 na 28,4 let v roce 2018**.

2. Stárnutí populace

V roce **2017** přesáhl **počet osob starších 65 let** hranici **2 milionů**. V roce 2050 se předpokládá, že téměř **jedna třetina obyvatelstva ČR bude starší 65 let**.

3. Změna struktury rodin

V roce **2017** se téměř **polovina dětí narodila mimo manželství** (v rámci EU patří ČR ke státům s nadprůměrnou hodnotou tohoto ukazatele), bylo uzavřeno **52,6 tisíc sňatků** a od roku 2002 se **úroveň rozvodovosti pohybuje mezi 45-50 %**. Roste podíl jednočlenných domácností, bezdětných párů a nesezdaných soužití.

4. Ženy dosahují vyššího vzdělání

V roce **2017** tvořily **ženy 60 % všech absolventů vysokých škol**. Průměrný **plat žen je o více než pětinu nižší než u mužů** a ČR se tak řadí mezi státy s největším gender pay gap.

5. Různá zaměstnanost dle pohlaví a věku

Projevuje se výrazný vliv mateřství a rodičovství na zaměstnanost žen; **rozdíl mezi mírou zaměstnanosti žen bez dětí a žen s dětmi do 6 let ve výši téměř 31 p. b.** patřil v roce 2017 k nejvyšším v Evropě. Více než 60 % nezaměstnaných žen s dítětem do 6 let se stává nezaměstnanými bezprostředně po ukončení rodičovské dovolené.

6. Relativní i absolutní chudoba rodin s dětmi

ČR patří k zemím s **nejnižší mírou ohrožení příjmovou chudobou i nízkou mírou chudoby rodin s dětmi**. Chudobou jsou více ohroženy domácnosti se třemi a více dětmi, domácnosti samoživitelů, domácnosti s nižším dosaženým vzděláním a domácnosti s dětmi ve věku od 6 do 17 let.

Základní principy rodinné politiky dle aktuálních strategií a koncepcí

- **Koncepce rodinné politiky** jakožto strategický dokument rozvoje rodinné politiky byla schválena vládou dne **18. září 2017** společně se **Zprávou o rodině** a reaguje na **aktuální trendy českých rodin**.
- Každý rok v květnu je předkládána vládě pro informaci **Zpráva o plnění Koncepce rodinné politiky**.
- MPSV připravilo **Aktualizovanou Koncepci rodinné politiky**, která reaguje na **aktuální programové prohlášení vlády**, výstupy ze **Zprávy o plnění Koncepce rodinné politiky za rok 2017** a **aktuální potřeby českých rodin**. Vytvoření **udržitelného systému** rodinné politiky s těmito základními cíli:
 - Ocenění péče
 - Blaho dítěte
 - Rovnost žen a mužů
 - Sladňování pracovního a rodinného života
 - Mezigenerační solidarita
- Klíčovým principem Koncepce rodinné politiky (2017) je možnost **svobodné volby**
 - ČR, v rozporu s trendy zemí OECD, zaostává v podpoře služeb pro rodiny → Koncepce se proto soustředí na rozvoj **služeb**
 - cca 0,55% HDP na podporu služeb jako předškolní péče apod. X průměr OECD 0,95%

Opatření RP

- **Primární prevence:** primární prevence rizikového chování dětí a mládeže (viz aktualizovaná Koncepce RP).
- MPSV je členem pracovní skupiny MŠMT na toto téma.
- Na MPSV rovněž samostatná pracovní skupina v souvislosti s ukotvením prevence v rodinách a dotačním titulem Rodina
- Projektu Krajská rodinná politika – workshopy a osvětové videospoty – ta by mohla být zavedená nějakým způsobem i do výuky na školách
- <http://www.rodinyvkrajich.mpsv.cz/cs/>
- **Propojení vzdělávacího systému, sociální práce a OSPOD za účelem podpory ohrožených dětí:** jedno z témat Fóra RP, rovněž aktuální oblast spolupráce s MŠMT

Opatření - Služby péče o předškolní děti

služby předškolní péče jako podpora sledění pracovního a rodinného života, prevence sociálního vyloučení a lepší předpoklad pro úspěšné vzdělávání dětí

Dětské skupiny

- **Zákon č. 247/2014 Sb.**, o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Ke konci března MPSV evidovalo více než **1100 dětských skupin s kapacitou přibližně 16 tisíc míst pro děti.**
- Systémový projekt MPSV „**Podpora implementace dětských skupin**“ od roku 2016 poskytuje poradenství a podporu poskytovatelům na centrální i krajské úrovni a vytváří metodické materiály.
- MPSV připravilo **novelu zákona o dětské skupině** za účelem zvýšení kvality poskytovaných služeb a zavedení systému národního financování.

Mikrojesle

- Systémový projekt MPSV „**Podpora implementace služby péče o dítě od šesti měsíců do čtyř let v tzv. mikrojeslích a pilotní ověření služby**“ od roku 2016 podporuje zřizovatele mikrojeslí při zřizování a provozování mikrojeslí prostřednictvím komplexního poradenství a podpory a zároveň pilotně ověřuje službu.
- Aktuálně funguje **69 mikrojeslí s kapacitou téměř 300 míst pro děti**, které při střídavé docházce **navštěvuje přibližně 500 dětí.**

Další opatření

Legislativní opatření

- **Novela zákona č. 262/2005 Sb., zákoník práce – legislativní ukotvení sdíleného pracovního místa**
- **Novela zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře – navýšení rodičovského příspěvku a rozšíření limitu pro děti do dvou let při pobytu v kolektivním zařízení**
- **Návrh zákona o náhradním výživném na nezaopatřené dítě + obecně podpora samoživitelů:** zajištění lepšího prostředí doma (smírné rozvody, cochem...), které ovlivňuje i úspěchy dětí ve vzdělávání.

Nelegislativní opatření

- **Dotační titul Obec přátelská rodinám a Obec přátelská seniorům** (12 mil. Kč, obce, březen/duben)
- **Dotační řízení na podporu samospráv v oblasti stárnutí**
(14 mil. Kč, kraje, březen/duben)
- **Dotační titul VUA** (18 mil. Kč, NNO, listopad)
- **Dotační titul Rodina** (cca 120 mil. Kč, NNO, září)

Děkuji Vám za pozornost.

martina.stepankova1@mpsv.cz